

Motion till riksdagen 2025/26:4024

av Anders Ygeman m.fl. (S)

med anledning av prop. 2025/26:191 Offentlighetsprincipen med lättnadsregler för enskilda mindre huvudmän i skolväsendet

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att offentlighetsprincipen ska omfatta samtliga enskilda huvudmän i skolväsendet utan alltför generösa undantag och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att de föreslagna lättnaderna för enskilda huvudmän bör begränsas så att de inte omfattar medelstora huvudmän, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att fristående anordnare inom komvux ska omfattas av offentlighetsprincipen och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att offentlighetsprincipen bör tillämpas fullt ut, utan undantag för affärshemligheter, och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Regeringen gick till val på att ta tag i problemen i svensk skola. Men i stället för att renovera ett skolsystem som präglas av växande ojämlikhet har mandatperioden blivit fyra förlorade år för svensk skola. Samtidigt som klassrum är överfulla, lärare pressas och elever inte får det stöd de behöver har regeringen prioriterat skattesänkningar för höginkomsttagare i stället för investeringar i skolan.

Löftena om att ta itu med marknadsskolan har inte infriats. Vinstjakten tillåts fortsätta, samtidigt som det som utlovades blivit utredningar som redan samlar damm.

Under tiden fortsätter resurser att läcka från skolan och skillnaderna mellan elever att öka.

Svensk skola behöver en ny riktning. Socialdemokraterna vill ta tillbaka kontrollen över skolan. Skolans pengar ska gå till fler lärare, mindre klasser och bättre stöd till varje elev, inte till vinster. Alla barn ska mötas av höga förväntningar och få den hjälp de behöver för att lyckas. Läraren ska vara klassrummets självklara chef. För att det ska vara möjligt måste läraren också ges rätt förutsättningar, med tid, arbetsro och stöd i sitt uppdrag.

Regeringens proposition innebär att offentlighetsprincipen införs hos enskilda huvudmän i skolväsendet. Det är i grunden ett steg i rätt riktning. Offentligt finansierad verksamhet ska präglas av öppenhet och insyn, oavsett driftsform.

Men förslaget är otillräckligt. De undantag och lättnader som föreslås är alltför generöst utformade och riskerar att urholka reformens syfte. När även relativt stora huvudmän omfattas av lättnader innebär det att en betydande del av verksamheten fortsatt kan undantas från insyn.

Det finns i dag tydliga problem med bristande transparens i delar av friskolesektorn. Flera aktörer vittnar om en tystnadskultur där problem inte lyfts, samtidigt som konkurrensen om skolpengen skapar incitament att visa upp en tillrättalagd bild av verksamheten. Offentlighetsprincipen är ett av de mest effektiva verktygen vi har för att motverka detta och säkerställa att missförhållanden kan granskas.

Mot den bakgrunden är det problematiskt att affärs- och driftsförhållanden i stor utsträckning fortsatt kan hållas hemliga. Det innebär att centrala frågor om hur skattemedel används inte fullt ut blir tillgängliga för allmänheten. I praktiken riskerar barns rätt till en bra utbildning att fortsatt vägas mot bolagens intresse av sekretess.

I dag saknas dessutom i många fall tillräcklig insyn i hur skattemedel används inom friskolekoncerner. Det gäller inte minst i fråga om hur resurser flyttas mellan skolor och hur vinster uppstår. Utan krav på redovisning på skolenhetsnivå blir det svårt att granska överkompensation och pengaläckage ur skolan. Offentlighetsprincipen är därför inte bara en fråga om insyn, utan en förutsättning för att kunna säkerställa att resurser används rätt och att alla elever ges likvärdiga förutsättningar.

Vidare är det anmärkningsvärt att fristående anordnare inom komvux inte omfattas av förslaget. Även vuxenutbildning finansieras med offentliga medel och bör omfattas av samma krav på insyn och transparens.

Regeringen har under lång tid lovat att öka insynen i friskolesektorn. Det som nu presenteras är dock en halvmesyr. I stället för en tydlig och konsekvent offentlighetsprincip väljer regeringen en modell med undantag och lättnader som riskerar att skapa kryphål.

För att på allvar stärka förtroendet för skolan krävs en mer genomgripande politik. Offentligt finansierad utbildning ska ha öppna böcker, resurser ska kunna följas på skolnivå och vinstintresset ska inte tillåtas att stå i vägen för transparens och kvalitet.

Sammantaget är det positivt att offentlighetsprincipen nu föreslås införas, men reformen behöver skärpas. Offentligt finansierad utbildning ska präglas av full insyn – inte av undantag som riskerar att dölja hur skattemedel används.

Linus Sköld (S)

Caroline Helmersson Olsson (S)

Mats Wiking (S)

Rose-Marie Carlsson (S)

Robert Olesen (S)

Niklas Sigvardsson (S)